

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№9(171)
2015

Заснований у 2000 році. Виходить щомісяця.
Індекс журналу в каталозі передплатних видань України — 21842
Свідцтво про реєстрацію KB № 20694-10494ПР від 28.04.2014

УДК 330 Журнал входить у перелік фахових видань з економічних наук
(перереєстрація: Наказ МОН України № 261 від 6.03.2015)

ISSN 1993-6788 Журнал 1 березня 2007 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань
(ISSN International Centre, м. Париж).

Журнал зареєстровано та проіндексовано у таких міжнародних наукометричних каталогах та базах даних:

SciVerse Scopus — з жовтня 2009 року (SJR 2014 = 0,180; індекс Хірша = 3);

Index Copernicus — з січня 2010 року (ICV 2013 = 6,51);

EBSCOhost та Ulrich's Periodicals Directory — з 2011 року;

EconLit — з жовтня 2013 року;

Cabell's Directories — з грудня 2013 року;

ABI/Inform by ProQuest — з січня 2014 року.

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»
Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26
Голова редакційно-видавничої ради **С.А. Єрохін**
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4714 від 23.04.2014

Редакційна колегія:

Єрмошенко Микола Миколайович

- **головний редактор**
доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
- **заступник головного редактора**
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- кандидат економічних наук, доцент, PhD (Польща)
- PhD, професор (Угорщина)
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор
- доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
- доктор економічних наук, професор
- PhD (Польща)
- PhD, професор (Південна Корея)
- PhD, професор (Сербія)
- доктор фізико-математичних наук, професор
- PhD, професор (Сербія)
- доктор економічних наук, професор
- PhD, професор (Іспанія)
- доктор економічних наук, професор
- кандидат економічних наук, доктор
математичних наук, професор (Литва)
- кандидат економічних наук, професор
- доктор технічних наук, професор (Литва)
- доктор економічних наук, провідний науковий
співробітник
- PhD, професор (Південно-Африканська Республіка)

Бурлака Григорій Григорович

Базиліук Антоніна Василівна

Білан Юрій

Ваза Лашло

Герасименко Сергій Сергійович

Гончаров Юрій Вікторович

Гуткевич Світлана Олександрівна

Дорофійенко В'ячеслав Володимирович

Єрохін Сергій Аркадійович

Зубжицький Ярослав

Кім Рене

Краця Мірjana

Лопатін Олексій Костянтинович

Максимович Ліляна

Мищенко Володимир Іванович

Моліна Морено Валентин

Панченко Євген Григорович

Подвезько Валентин Степанович

Сахаров Вадим Євгенович

Турскіс Зенонас Адомович

Шелудько Наталія Михайлівна

де Ягер Йохан

Адреса редакції: Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26, к.к. 401, 406
Тел., факс (044) 280-80-56; (044) 288-94-98; (044) 254-31-96
E-mail: eco@nam.kiev.ua (головний редактор); http://eco-science.net
lena@nam.kiev.ua (укр.-рос. блок); prokhorova@nam.kiev.ua (англ. блок)
Секретар редакції **О.О. Кривонос**
Випусковий редактор, коректор **Д.М. Прохорова**
Комп'ютерний набір та верстка **О.О. Кривонос, С.Ф. Єфіменко**
Літературна редакція **О.В. Кононович**

Рекомендовано до друку вченою радою ВНЗ «Національна академія управління» (протокол №3 від 25.06.2015)

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей.
Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції.
Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Підписано до друку 11.09.2015. Обл.-вид. арк. 30,4. Ум. друк. арк. 38,7. Замовлення № 135.
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 1000 прим. Формат 70х100 1/16.

Віддруковано у ТОВ «Наш формат», 02105, м. Київ, пр-т Миру, 7.

© «Актуальні проблеми економіки», 2015

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№9(171) 2015

З М І С Т

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Бойко Л.М. Теоретичні аспекти економічного регулювання земельних відносин у сільському господарстві	8
Величко О.В. Сутність економічного потенціалу підприємства	15
Глушенко О.В. Фінансова система: у пошуках нової парадигми	21
Жабін А.П., Кандрашина Е.А. Методические основы и инструмент анализа конкурентоспособности бизнеса с учетом ее дуального характера	31
Пальчук О.І. Роль інтелектуальної власності в реалізації стратегії економічного розвитку в економіці знань	42
Панченко Є.Г., Кір'якова М.Є. Використання концепції створення спільної цінності в мультинаціональних корпораціях	50
Пархоменко О.В. Інформація і знання в інноваційній діяльності	57
Янковець Т.М. Взаємозв'язок потенціалу, економічної безпеки та розвитку економічних систем	66

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гргуревич Н., Драшкович М., Делібашич М. Інституційні фактори економічного розвитку: за даними Південно-Східної Європи	74
Рамлі А. Стратегія для малого та середнього бізнесу в контексті економічної спільноти АСЕАН 2015: на прикладі м. Макассар (Індонезія)	82

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Адамбекова А.А., Аманкелді Н.А. Вплив державного регулювання на створення умов для забезпечення якості освіти у вищій школі	89
Адашкова Д., Зубро Т. Стратегічні та економічні аспекти військової ядерної програми	99
Близкий Р.С. Ресурсосбережение и транспарентность отношений в современном развитии экономики	108
Куничка М., Ранета Л., Греш М. Украина и ОЭСР: целесообразность государственной поддержки инвестиций	114
Кушнерук А.С. Моделі, інструменти та стратегії корпоративного зростання в економіці України	122
Новак І.М. Значення інститутів інвестування у забезпеченні розвитку аграрної сфери	132
Петруха Н.Н., Петруха С.В. Оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів на основі державно-приватного партнерства в аграрному секторі економіки України	141
Сагайдак-Никитюк Р.В., Демченко Н.В., Козирева О.В. Організаційно-методичні засади формування та розвитку фармацевтичних кластерів	149
Толибасєв Б.С., Кірдіасінова К.О., Сабірова Р.К. Індустріально-інноваційна політика в Казахстані: сучасний стан і перспективи розвитку	155
Транченко Л.В. Туризм як пріоритетний напрям розвитку сільської економіки	162
Якименко Н.В. Соціально-економічний розвиток глобального та національного транспортних ринків	169

Актуальні Проблеми Економіки

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№9(171) 2015

З М І С Т

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Белялов Т.Е. Взаємозв'язок бюджетування та фінансового планування на підприємствах легкої промисловості	177
Бжозовська А., Дацко М., Калініченко А. Джерела та чинники інноваційності підприємств	182
Данчук В.Д., Козак Л.С., Данчук М.В. Стрес-тестування підприємницької діяльності підприємства з використанням синергетичного методу оцінювання ризиків	189
Лень В.С., Перетятко Ю.М. Методи нарахування амортизації та відтворення основних засобів	199
Макарюк О.В., Мельник Л.Г., Москаленко Б.А. Інвестиційний потенціал підприємств оборонно-промислового комплексу України	206
Мрихіна О.Б., Стояновський А.Р., Міркунова Т.І. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій	215
Нобані Х., Ейлллі Н.У.Д. Вплив кредитної політики на показники роботи будівельних компаній Саудівської Аравії	226
Олексів І.Б., Лісович Т.Ю., Шуляр Р.В. Формування спроможності до здійснення організаційних змін в системі управління підприємством	235
Стадник В.В., Замазій О.В. Інноваційні чинники в системі ціннісно-орієнтованого управління промисловим підприємством	242
Темченко О.А. Оцінювання ефективності застосування відкритої гірничої технології з позиції енергоємності	250

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Железнякова І.І. Економічні ефекти відновлення існуючих об'єктів міського житлового фонду	258
--	-----

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Височина А.В., Самусевич Я.В., Тихенко В.С. Вплив податкових інструментів управління природоохоронною діяльністю на фінансовий потенціал регіону	263
Еркінбаєва Л.К., Калимбекова Ж.К. Економічні і правові проблеми державного регулювання виробництва і використання альтернативних джерел енергії в Казахстані	270
Князь С.В. Сутність еколого-економічних, туристичних, екоінформаційних систем та взаємозв'язки між ними	280
Москаленко А.М., Волкогон В.В. Економічне обґрунтування екологічно безпечної стратегії застосування мінеральних добрив	286
Хадрабова А., Білопільська О.О., Шауер П. Управління твердими побутовими відходами: порівняння України і Чехії після 1990 року	294

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Батаєв О.В. Перспективи розвитку пенсійної системи Росії на основі актуарних розрахунків	304
Згалат-Лозинська Л.О. Удосконалення професійної орієнтації на основі прогнозування тенденцій ринків праці та освітніх послуг	313

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№9(171) 2015

З М І С Т

Кусаинова А.Ж. Человеческий капитал: особенности проявления и отражение качества жизни	324
Мартиненко М.В. Роль системи організаційних знань у розвитку компетентнісно-орієнтованого навчання працівників промисловості	333
Харакальова Д., Харакальова Л. Працевлаштування викладачів університетів у Словаччині	344
Черенок К.П. Оцінювання ефективності фінансування національної пенсійної системи	352
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Бачо Р.Й. Функціонування Моторного (транспортного) страхового бюро України на національному ринку небанківських фінансових послуг	358
Кужелев М.О., Сокирко О.С. Розвиток ринку страхових послуг: зарубіжний досвід та українські реалії	365
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Резнікова В.В., Орлова О.С. Облікова політика суб'єкта господарювання за законодавством України	372
Серібаєва А.М. Результативність фінансового управління в комерційних банках Казахстану	382
Фоміна О.В. Принципи управлінського обліку	392
Хромей В.В. Внутрішньогосподарський контроль витрат виробничої діяльності	398
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
Андрейшина Н.Б. Дослідження стійкості моделі рівноваги попиту та пропозиції методом D-розбиттів	404
Барна М.Ю. Підходи до вибору домінант підвищення ефективності розвитку системи внутрішньої торгівлі України	410
Братюк В.П. Сутність кібер-злочинів та страховий захист від кібер-ризиків в Україні	421
Головань О.О., Олійник О.М., Шишкін В.О. Моделювання логістичних бізнес-процесів з використанням асимптотичних методів	428
Керімкулов С., Телеуова С., Тажбенова Г. Вимір хаотичних і циклічних коливань вантажного індексу Касс: «Витрати»	434
Яценко А.А. Особливості інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я	446
Відомості про авторів	452

NATIONAL ACADEMY OF MANAGEMENT

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

Founded in 2000. Academic monthly journal.

Subscription index in Ukraine – 21842

Registration license: KB № 20694-10494TIP, issued 28.04.2014

№9(171)
2015

УДК 330 The journal is licensed as academic, professional journal in all economic sciences
(Revalidation: Decree of the Ministry of Education and Science # 261 as of 6.03.2015)

ISSN 1993-6788 (Since March 2007).

The journal is registered and indexed in the following international catalogues and databases:

SciVerse Scopus – since October 2009 (SJR 2014 = 0,180; H-index = 3);

Index Copernicus – since January 2010 (ICV 2013 = 6,51);

EBSCOhost and Ulrich's Periodicals Directory – since 2011;

EconLit – since October 2013;

Cabell's Directories – since December 2013;

ABI/Inform by ProQuest – since January 2014.

Founder and published:

National Academy of Management

Vul. Panasa Myrnogo, 26, 4th floor, Kyiv, 01011

Head of the Editorial-Publisher Council – Serhiy Yerokhin

Publishing license: ДК № 4714, reissued 23.04.2014

Editorial Board:

Mykola Yermoshenko

- Editor-in-Chief

Dr. Sc. (Economics), Prof., Emeritus of Sciences
and Technology of Ukraine

Grygoriy Burlaka

- Deputy Editor-in-Chief

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Antonina Bazylyuk

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Bilan Yuriy

Ph.D, Asst. Prof. (Poland)

Laszlo Vasa

PhD, Dr. habil. (Hungary)

Serhiy Gerasymenko

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Yuriy Goncharov

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Svitlana Gutkevych

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Vyacheslav Dorofienko

Dr. Sc. (Economics), Prof., Honorary Fellow
in Education of Ukraine

Serhiy Yerokhin

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Jaroslaw Zubrzycki

PhD (Poland)

Renee Kim

PhD, Professor (South Korea)

Mirjana Kranjac

PhD, Professor (Serbia)

Oleksiy Lopatin

Dr. Sc. (Physics&Mathematics), Prof.

Ljiljana Maksimovic

PhD, Professor (Republic of Serbia)

Volodymyr Mishchenko

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Valentin Molina Moreno

PhD, Professor (Spain)

Yevgen Panchenko

Dr. Sc. (Economics), Prof.

Valentyn Podvezko

PhD (Economics), Dr.Sc. (Mathematics),
Prof. (Lithuania)

Vadym Sakharov

Can. Sc. (Economics), Prof.

Zenonas Turskis

Dr. Sc. (Technology), Prof. (Lithuania)

Natalia Sheludko

Dr. Sc. (Economics), Leading Research Fellow

Johan de Jager

PhD, Professor (South Africa)

Editorial Office:

Ukraine, 01011, Kyiv, vul. Panasa Myrnogo, 26, 401–406

Tel./fax.: +(38044) 280-80-56; 288-94-98; 254-31-96; http: //eco-science.net

E-mails: eco@nam.kiev.ua - chief editor; prokhorova@nam.kiev.ua (submissions
in English); lena@nam.kiev.ua (submissions in Russian and Ukrainian)

Administrative secretary – Olena Kryvonos

Managing editor, proof reading: Darina Prokhorova

Computer page positioning and layout: Olena Kryvonos, Serhiy Yefimenko

Text editing, abstracts translation: Oleksandr Kononovych

Responsibility for facts, quotations, private names, enterprises and
organizations titles, geographical locations etc. to be bared by the authors.

The editorial office and board do not always share the views and thoughts expressed in the articles published.

Reprints and translations are allowed on the written consent with the editorial office and the author.

Responsibility for the advertisement contents to be bared by the advertiser.

Printing facilities:

"Nash Format", prospekt Myru, 7, Kyiv-02105, Ukraine.

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№9(171) 2015

CONTENTS

ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT

Boyko L.M. Theoretical aspects of economic regulation of land relations in agriculture	8
Velychko O.V. The essence of enterprise economic potential	15
Glushchenko O.V. Financial system: in search of a new paradigm	21
Zhabin A.P., Kandrashina E.A. Methodological grounds and tools to analyze business competitiveness subject to its dual character	31
Palchuk O.I. The role of intellectual property in the implementation of economic development strategy under knowledge economy	42
Panchenko Y.G., Kiriakova M.Y. The implementation of creating shared value concept in multinational corporations	50
Parkhomenko O.V. Information and knowledge in innovative activity	57
Iankovets T.M. Relationship between potential, economic security and economic system development	66

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Grgurevic N., Draskovic M., Delibasic M. Institutional factors of economic development with in SEE6	74
Ramli A. The strategy for SME's in ASEAN economic community 2015: Makassar city case study	82

NATIONAL ECONOMY AND ITS MANAGEMENT

Adambekova A.A., Amankeldi N.A. The impact of government regulation on creating conditions to ensure quality of higher education	89
Adaskova D., Zubro T. Strategic and economic aspects of a military nuclear programme	99
Blizkyi R.S. Resource conservation and transparency of relations under current economic development	108
Kunychka M., Raneta L., Gress M. Ukraine and OECD: the expedience of state investment promotion	114
Kushneruk A.S. Models, instruments and strategies of corporate growth in Ukrainian economy	122
Novak I.M. The role of investment institutions in agriculture development	132
Petrukha N.M., Petrukha S.V. Efficiency evaluation of investment innovative projects based on public-private partnership in the agrarian sector of Ukrainian economy	141
Sahaidak-Nikitiuk R.V., Demchenko N.V., Kozyryeva O.V. Organizational and methodological framework for pharmaceutical clusters formation and development	149
Tolysbayev B.S., Kirdasinova K.A., Sabirova R. Industrial innovative policy of Kazakhstan: current status and development prospects	155
Tranchenko L.V. Tourism as a priority direction for rural economy development	162
Yakymenko N.V. Socioeconomic development of global and national transport markets	169

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№9(171) 2015

CONTENTS

ENTERPRISES ECONOMY AND MANAGEMENT

Bielialov T.E. The correlation between budgeting and financial planning at light industry enterprises	177
Brzozowska A., Dacko M., Kalinichenko A. Sources and determinants of enterprises' innovativeness	182
Danchuk V.D., Kozak L.S., Danchuk M.V. Stress testing of business activity using the synergetic method of risk assessment	189
Len V.S., Peretiatko Y.M. Depreciation calculation methods and fixed assets reproduction	199
Makariuk O.V., Melnyk L.G., Moskalenko B.A. Investment potential of the defence industrial complex enterprises in Ukraine	206
Mrykhina O.B., Stoianovskiy A.R., Mirkunova T.I. Startup companies perspectives in the context of competitive development of Ukrainian high technologies market	215
Nobanee H., Ellili N.O.D. Does credit policy affect the performance of Saudi construction companies?	226
Oleksiv I.B., Lisovych T.Y., Shulyar R.V. Formation of organizational change realization ability within the system of enterprise control	235
Stadnyk V.V., Zamazii O.V. Innovative factors in the system of value-based management of an industrial enterprise	242
Temchenko O.A. Efficiency estimation for open-cast mining technology from the position of energy intensity	250

PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMY

Zeleznyakova I.L. Economic effects of existing facilities restoration in urban housing	258
--	-----

NATURE MANAGEMENT AND ENVIRONMENT PROTECTION

Vysochyna A.V., Samusevych Ia.V., Tykhenko V.S. The effect of tax tools in environmental management on region's financial potential	263
Yerkinbayeva L.K., Kalymbekova Zh.K. Economic and legal problems of state regulation of production and use of alternative energy in Kazakhstan	270
Kniaz S.V. The essence of eco-economic, tourism eco-information systems and the interrelation between them	280
Moskalenko A.M., Volkohon V.V. Economic grounding for ecologically safe strategy of mineral fertilizers use	286
Hadrabova A., Bilopilskia O., Sauer P. History of household waste management: comparison of Ukraine and the Czech Republic after 1990	294

DEMOGRAPHY, LABOUR ECONOMY, SOCIAL ECONOMY AND POLICY

Bataev A.V. Perspectives for development of the pension system in Russia on the basis of actuarial calculations	304
Zgalat-Lozynska L.O. Career guidance improvement based on forecasted trends at labour and education markets	313

ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS

SCIENTIFIC ECONOMIC JOURNAL

№9(171) 2015

CONTENTS

Kysainova A.Zh. Human capital: specific features and reflection through life quality	324
Martynenko M.V. The role of the system of organisational knowledge in the development of competency-based training of industrial employees	333
Harakal'ova D., Harakal'ova L'. Employment of university teachers in Slovak Republic	344
Chernenok K.P. Evaluating the effectiveness of national pension system financing	352
<i>MONEY, FINANCE AND CREDIT</i>	
Bacho R.J. Functioning of the Motor (transport) insurance bureau of Ukraine at the non-banking financial services market	358
Kuzheliev M.O., Sokyrko O.S. Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia	365
<i>ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT</i>	
Reznikova V.V., Orlova O.S. Accounting policy of business entities according to the legislation of Ukraine	372
Serikbayeva A.M. Financial management performance in commercial banks of Kazakhstan	382
Fomina O.V. Managerial accounting principles	392
Khromey V.V. Internal control of charges of production expenditures	398
<i>MATHEMATICAL METHODS, MODELING AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMICS</i>	
Andreishina N.B. Research on stability of supply and demand equilibrium model using the D-partition method	404
Barna M.Y. Approaches to selection of key points in increasing the efficiency of Ukrainian internal trade system development	410
Bratiuk V.P. Essence of cyber crimes and insurance protection from cyber risks in Ukraine	421
Golovan O.O., Oliynyk O.M., Shyshkin V.O. Logistic business processes modelling using asymptotic methods	428
Kerimkulov S., Teleuova S., Tazhbenova G. Measuring chaotic and cyclic fluctuations of Cass freight index: Expenditures	434
Yatsenko A.A. Information support peculiarities of state financial control in healthcare sector	446
Information about the authors	452

Anna Brzozowska¹, Mariusz Dacko², Antonina Kalinichenko³
**SOURCES AND DETERMINANTS OF ENTERPRISES'
INNOVATIVENESS**

This paper raises the theoretical issues of innovation, so important for business practice. The main aim of the paper is to systematise the sources and determinants of innovation at companies, and to outline the role information plays in these processes. The authors discuss four basic categories of innovations: product, process, marketing and the organizational ones. The authors focus on the change in the understanding of innovations in a turbulent environment, under aggressive globalization and strong competition.

Keywords: enterprises; innovations; innovativeness.

Анна Бжозовска, Маріуш Дацко, Антоніна Калініченко
ДЖЕРЕЛА ТА ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто теоретичні аспекти поняття інноваційності, що мають особливе значення в бізнес-практиці. Систематизовано джерела та детермінанти інноваційності компаній, а також виявлено роль інформації в цих процесах. Розглянуто чотири основні категорії: інновації продукції, процесів, маркетингові та організаційні, оскільки саме вони відіграють особливу роль у функціонуванні компаній та її успішності на ринку. Увагу зосереджено на змінах в розумінні інновацій у турбулентному середовищі, в умовах агресивної глобалізації та значної конкуренції.

Ключові слова: підприємства; інновації; інноваційність.

Літ. 23.

Анна Бжозовска, Маріуш Дацко, Антонина Калиниченко
**ИСТОЧНИКИ И ФАКТОРЫ ИННОВАЦИОННОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье рассмотрены теоретические аспекты понятия инновационности, имеющие особое значение в бизнес-практике. Систематизованы источники и детерминанты инновационности компаний, а также выявлена роль информации в этих процессах. Рассмотрены четыре основные категории: инновации продукции, процессов, маркетинговые и организационные, поскольку именно они играют особую роль в функционировании компании и ее успешности на рынке. Внимание сосредоточено на изменениях в понимании инноваций в турбулентной среде, в условиях агрессивной глобализации и высокой конкуренции.

Ключевые слова: предприятия; инновации; инновационность.

Introduction. Innovativeness, as a separate category in economic sciences, was introduced in the first half of the 20th century by Austrian economic school. According to the thesis formulated by Schumpeter, innovativeness of enterprises determines economic development to a larger extent than capital (Schumpeter, 1960). Bielski claims that everyone who introduces new combinations of production factors is an entrepreneur-innovator (Bielski, 2000). Schumpeter's definition links innovations with a new combination of production factors, defining them as introduction of new goods, a new production method, opening up a new market, obtaining a new source of raw materials, or a new way of economic processes organisation.

¹ Czestochowa University of Technology, Poland.

² University of Agriculture in Cracow, Poland.

³ Opole University, Poland; Poltava State Agrarian Academy, Ukraine.

Schumpeter also distinguished such concepts as invention, innovation and imitation, which provided the right perspective for the phenomena whose effect in the market sense were innovations. This outstanding Austrian economist was also the author of an important concept in the context of innovations – the so-called creative destruction. He thought that long-term economic growth required continuous destruction of old structures and continuous creation of new, more effective ones. Creative destruction is not possible without innovations. It is an innovative activity that ensures the emergence of increasingly effective economic structures. Thus, destruction may be useful in economic context, provided that it is creative, i.e. it goes hand in hand with innovations, with improvements of economic processes. Competition triggered off by such processes has a positive impact on the dynamics of economic conditions.

Innovations: types, sources, factors and determinants. Academic literature provides various classifications of innovations, depending on their effect, location or model of their creation (Krawczyk-Sokolowska, 2012: 12–13).

An interesting criterion for dividing innovations based on the reason for their creation was proposed in (Weber, 1996: 470). Taking into account the natural process of changes in the environment of an enterprise, he divided innovations into routine and forced ones. Routine innovations are introduced by management. These are usually minor changes made to a product to ensure it is still commercially attractive. Forced innovations, on the other hand, are implemented by enterprises under the conditions of economic difficulties and are usually connected with an attempt to reduce costs.

We can identify 4 fundamental types of innovations. In this context, we can distinguish product, process, marketing and organisational innovations.

Product innovations refer to the introduction of goods or services that are new or significantly improved in terms of their features or applications. They involve product improvements with respect to technical aspects, materials, software, easiness of operation or other functional characteristics. Product innovations may use new knowledge or technology or be based on new applications or combinations of the existing knowledge and technology (Brzeska-Mikoda, 2009: 6).

Process innovations mainly refer to the implementation of a new or significantly improved production method, as well as a way of delivering or creating and providing services. They involve changes in technology, equipment or software, which can consist in the use of new equipment or software, new procedures or techniques employed to provide services (Brzeska-Mikoda, 2009: 8).

Marketing innovations refer to the implementation of a new marketing method which is an element of a new concept or strategy and is connected with significant changes to the design or construction of a product, its packaging, distribution, promotion or price strategy (Brzeska-Mikoda, 2009: 9).

Organisational innovations refer to the implementation of a new organisational method in the area of the principles governing enterprise operations, the organisation of the workplace or relations with the environment. The distinguishing feature of organisational innovation is the use of an organisational method that has not been previously employed at a given enterprise and results from strategic decisions taken by management (Brzozowska, 2013: 8–13). Implementation of an organisational innovation is often connected with the implementation of a process or product innovation in an enterprise (Brzeska-Mikoda, 2009: 12).

Contemporary literature distinguishes a whole range of techniques and tools designed to help generating ideas and allow enterprises seize existing chances or stimulate creativity of their employees. They include, among other things, the following: resource optimization; functional analysis; trend prediction; creative challenge; HIT matrix; SCAMPER; 6-3-5 Brainwriting; concept tree; random stimulus; provocation-and-movement.

Resource optimization consists of identification of all possible resources which can be used in a new solution (e.g., materials, time, space, information resources, natural and/or human resources). Resource optimization shows that a lot of innovations do not require investment into additional resources, because it is possible to use the already existing ones (Starostka-Patyk, 2013: 182–198).

Functional analysis requires the creation of a functional diagram that shows all flows within a system – both desired and undesired ones. This enables effective movements of resources, elimination of numerous errors and improvement of enterprise's innovativeness (Baran, Ostrowska and Pander, 2012: 93–95).

Trend prediction determines the direction in which individual systems develop. Although this technique may be labour-intensive in application, it prevents useless solutions from appearing or implementation of innovations at a wrong time.

Creative challenge is questioning the existing status quo while striving to identify new solutions. This concept is based on the three-stage E/R/A approach, where "E" (eliminate) gives the answer to the question of whether any element in the existing approach can be eliminated. Stage "R" (reasons) is dedicated to concentration on the reasons for applying the existing approach. Stage "A" (alternative) is focused on searching for alternatives to the existing approach. The E/R/A is particularly useful at the stage of generating ideas (Baran, Ostrowska and Pander, 2012: 93–95).

HIT matrix means comparing the characteristics of two apparently unrelated products or services to search for new ideas. It should be noted that new products/services are often a combination of the already existing features (Silverstein, Samuel and DeCarlo, 2013).

SCAMPER is the system of 8 blocks of questions referring to innovative activities for products or services under analysis (LH, 2011). Their first letters build the acronym SCAMPER: "S" (substitute) – substitution of part of a product or service with a different element, "C" (combine) – combination of elements of different products/services, "A" (adapt) – adaptation of a certain feature of a product/service, "M" (modify) – modification of a part of or the entire existing solution, "P" (put to other purposes) – putting the existing product/service to other purposes, "E" (eliminate) – elimination of a part of a product/service, "R" (reverse) – reversing the order in the area of production or process of service provision. The SCAMPER technique is most useful when a company has ideas it wants to develop and improve. It works well in the case of a market with intense competition.

6-3-5 Brainwriting is a technique that is a modification of classical brainstorming. Instead of presenting their ideas, the participants of a session write them down. The numbers 6-3-5 in the name of the method describe the process. Each of 6 participants writes down 3 ideas during 5 minutes. After this time, the participants exchange their worksheets and write down more ideas. The whole procedure is repeated until the worksheets with ideas perform a full round. Out of dozens of ideas

generated in this way, at least a few are innovative and worth considering (Stabryla, 2015: 84).

Concept tree is a graphical method supporting the process of developing ideas. It enables the specification of possible ways to bypass the existing barriers (Bunz, 2008: 50)

Random stimulus means releasing new ideas by using a stimulus that is not related to the project, such as: a picture, word or even some smell or sound. Such a stimulus is intended to induce participants to be unrestrained by conventional thinking (Rosenfeld, 2014: 237–242).

Provocation-and-movement is a method formulating a shocking statement to stimulate participants to think creatively. It questions the status quo and makes them imagine "what would be if". Provocation becomes a stimulus for new ideas.

Many of the abovementioned tools may contribute to the creation of innovations. Some of them can be used concurrently. They can even be intentionally combined, e.g. resource optimization and brainwriting, or creative challenge and provocation-and-movement.

The end of the 20th century brought fundamental changes to the environment of enterprises, i.e. new, incomparably fast and effective communication channels in the form of Internet connections and resources, mobile telephony etc. This allowed enterprises located in different places around the world get almost equal access to knowledge, potential partners, customers and suppliers. Incomparably greater access to information also impacts customers' awareness and their decisions. Widespread use of ICT (Przepelski, 2005) changed corporate cultures, creating new possibilities to develop strategies of enterprises. Nowadays, what is particularly important to every enterprise is reliable information received in time, the ability to quickly and properly interpret it (knowledge), in order to maintain or restore competitive advantage (Lis and Wojcik-Mazur, 2014). Cooperation between enterprises is based on information and knowledge sharing (Mesjasz-Lech, 2014). The economy of the 21st century is referred to as knowledge-based economy, and innovations in advanced technology and market globalisation are indicated as factors forcing change in the management of economic processes. In order to achieve success, enterprises have first of all to adapt themselves to quickly changing environment through active entrepreneurship and effective innovations (Przepelski, 2005). In times of increasingly fast changes, innovativeness has become a particularly desired characteristic of any economic entity.

Most generally, factors shaping innovativeness at enterprises can be divided into macroenvironment-related determinants, i.e. independent from or slightly dependent on an enterprise, and microenvironment-related determinants, those that are subject to the process of enterprise management and represent its internal resources. External factors influencing the creation of innovations include, among other things: conditions of socioeconomic and legal systems, overall development level of a given country, degree of economy's openness, investment opportunities, practice and principles of managing an economic policy, including innovation policy. Internal factors include, among other things: personality and experience of entrepreneurs, characteristics of enterprises' employees (ambitions, education), company's location and its market environment.

Information always plays a key role in the processes of creating innovations. Analysis of information sources enables the identification of 4 key areas important for enterprises innovativeness (Przepelski, 2005). Information can be of internal, market, institutional and other origin.

According to the literature on the subject, a set of desired factors conducive to the creation and implementation of innovations can be grouped into several areas (Przepelski, 2005):

- enterprise: development vision, business philosophy focused on change, internal communication, promotion of entrepreneurial behaviour, management's focus on innovative activity, selection of well-prepared and motivated staff, feeling of belonging, strong leadership, the ability to forecast the direction of the development of the industry and products, creativity, flexible adjustment of a project being implemented to changeable conditions of the environment, optimism, use of knowledge management tools;
- market environment: competitive pressure, entrepreneurial behaviour of business partners, observation of competitors' behaviour, customers' expectations, cooperation with suppliers and business partners, possibility of recruiting key employees, purchase of technology (know-how), industry reports, scientific and research centres;
- social and cultural environment: education level of the society, consumers' willingness to experiment, dominance of younger consumers in demographic structure, entrepreneurial culture in a region;
- public and legal environment: availability of sources for financing innovative projects, stable and transparent legal regulations, developed telecommunication infrastructure, tax incentives and advantages.

The development of IT, modern methods for managing an organisation and an increasing number of horizontal and vertical integrations between enterprises have contributed to the development of networking innovative models, which take into account the use of new technologies (especially IT) in the creation of innovations. These models treat innovative process in a very specialised and individualised way with respect to the needs of a particular enterprise (Stabryla and Markus, 2012).

However, while examining the issue of innovativeness, it is important to note that for today's entrepreneur the main determinant of business activity effectiveness is economic gain, maintaining profitability and position in relation to local competitors. Expected gain, profitability and competitiveness may exist for different levels of innovativeness (Skowron-Grabowska, 2013). The most ambitious ideas (due to high implementation costs) are often in contradiction with the postulate of keeping business profitable for a few years. Bendyk (2013) notes that the problem lies in the techniques used to measure the condition and profitability of enterprises. Before the Great Crisis of the 1930s, the calculation was simple: it was the amount of money left after subtracting costs from gross receipts that counted. In the period between the 1930s and 1950s, the doctrine changed and the condition of enterprises started to be measured by means of new indicators: ROA (return on assets), ROE (return on capital employed), IRR (internal rate of return) etc. These measurement techniques were developed in the time when access to capital was limited. Today, these measures of corporate efficiency reward decisions that ensure quick returns and the highest possi-

ble profitability of capital in a short period of time. This, in turn, discourages investment in solutions that have to "mature" for years, but are more likely to contribute to ground-breaking innovations. This paradox in the development of innovations requires a multifaceted examination of the areas of innovativeness, both with reference to individual enterprises, their organisations, whole economies and the context of their legal and market environments.

Concluding the theoretical part, in the view of the objective set, it should be noted that the authors' position on innovations and the ways of their creation in enterprises has been justified and indicates systematic changes directly connected with the emergence of new concepts and methods that perceive the process of innovations evolution within production and services rendering in an increasingly multifaceted way. The discussion conducted by the authors allows the formulation of a paradigm indicating that progressive predilections in innovativeness refer both to the process of creating artefacts and changes in enterprise structure. New configurations of innovations require new capabilities from enterprises and systematic implementation of an active policy that stimulates innovations.

Conclusions. The character of innovations in today's world is changing, which is particularly evident in economically advanced countries. The latest surveys conducted by the OECD show that compared with the past today's innovations are created thanks to the participation of a larger number of participants and due to a mixture and fusion of more knowledge fields (Zadura-Lichota, 2013). Moreover, they are created within more diversified mechanisms than earlier and take place within an increasingly diversified environment. Global trends show that in innovative activity more pressure is placed today on the decentralisation of project management, flexibility of organisation, autonomy of staff, stimulation of creativity, mutual trust building, communication and leadership. Human factor (mostly through know-how) is playing a more important role compared to "hardware" factors. The role of eco-innovations and innovations in the public sector is also increasing.

Customers' needs are the basic point of reference for innovative activity of every enterprise. It is these needs that motivate entrepreneurs to introduce their offers to the market and adapt them to market expectations and preferences. Thus, enterprises functioning depends on the ability to respond to changes occurring in the environment. An inherent element of adaptation to changing conditions of functioning is the implementation of innovations, which determine the pace and the directions for development and are at the same time a factor of domestic and international competition. Thanks to innovativeness, general effectiveness of enterprises increases and the synergy between their individual elements takes on a new dimension. It should also be noted that innovations impact customers' tastes and preferences.

Innovations are a necessity. This is especially obvious in electronic, automotive and arms industries (where we observe a continuous race), but it also refers, to a less or greater extent, to every enterprise and every market-oriented organisation.

Today's world provides considerable evidence of the relativity of any progress, confirming the rightness of the Red Queen hypothesis known from ecology. Competition for limited resources forces directional evolutionary changes both in the nature and economy: in order to retain the same place, it is necessary to keep up with changing environment (Dacko and Dacko, 2009). Some innovators are sometimes

even able to stay ahead of this environment. They, according to Mistewicz (2011), describe and create new reality. In contrast, they who cannot improve their activity and implement innovations, usually stay behind and disappear. The laws of the nature and the market show clear similarity in this respect.

Nowadays, being an innovative enterprise is becoming a widespread necessity. The presented here techniques and tools supporting creativity are an important step towards innovations implementation.

References:

- Baran, M., Ostrowska, A., Pander, W.* (2012). *Innowacje popytowe, czyli jak tworzy się współczesne innowacje*. Warszawa: PARP.
- Bendyk, E.* (2013). *Innowacje w kryzysie. Paradoxy rozwoju*. In: *Swit innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*. Warszawa: PARP.
- Bielski, I.* (2000). *Przebieg i uwarunkowania procesów innowacyjnych*. Bydgoszcz: OPO.
- Brzeska-Mikoda, A.* (2009). *Innowacje w firmie – szanse dla kreatywnych*. In: *Materiały do projektu "Firma Symulacyjna – Rzeczywiste Kompetencje"* (pp. 6–12). Chorzów: Gornoslaska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. Karola Goduli.
- Brzozowska, A.* (2013). *Theoretical and cognitive aspects of strategic management in enterprises*. In: *Selected problems of strategic management of enterprises* (pp. 8–13). Ed. by Brzozowska. Wysoka Szkoła Bńska, Technical University of Ostrava, Ostrava.
- Bunz, R.* (2008). *In Search of Thinking: Reflective Encounters in Experiencing the World*. Published by Sophia Books, 2008. 50 p.
- Dacko, M., Dacko, A.* (2009). *Management of the Natural Environment. A Systemic Approach*. Polish Journal of Environmental Studies, 18(2): 145–150.
- Krawczyk-Sokolowska, I.* (2012). *Innowacyjność przedsiębiorstw i jej regionalne uwarunkowania*. Częstochowa: Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej.
- Lifemaker (LH.)* (2011). *Kreatywne rozwiązywanie zadań, lepsze produkty i usługi dzięki metodzie SCAMPER* // Daily archive.— 22.07.2011 // lifelifehacking.pl.
- Lis, T., Wojcik-Mazur, A.* (2014). *The efficiency of the computer management support systems applications and the efficiency of the enterprise functioning*. In: *Current problems of maintenance of electrical equipment and management*. Ed. by M. Kolcun, L. Borowik, T. Lis. Kosice: Technická Univerzita v Kosiciach.
- Mesjasz-Lech, A.* (2014). *The Use of IT Systems Supporting the Realization of Business Processes in Enterprises and Supply Chains in Poland*. Polish Journal of Management Studies, 10(2): 95.
- Mistewicz, E.* (2011). *Przegrywa ci którzy nie zauważają zmiany*. *Uważam Rze*, 36/2011 // www.uwazamrze.pl.
- Przepelski, R.* (2005). *Wyniki projektu badawczego "Źródła i strategie innowacyjności przedsiębiorstw"*. Warszawa: MSN. Working Papers Nr 3, pp. 30–32.
- Przepelski, R.* (2005). *Źródła i strategie innowacyjności przedsiębiorstw*. PAN (Warszawa), 4: 30–31.
- Rosenfeld, A.* (2014). *Human and Machine Vision II*. Academic Press, Orlando, Florida.
- Schumpeter, J.A.* (1960). *Teoria rozwoju gospodarczego*. Warszawa: PWN. 104 p.
- Silverstein, D., Samuel, P., DeCarlo, N.* (2013). *The Innovator's Toolkit: 50+ Techniques for Predictable and Sustainable Organic Growth*. 2nd Edition.
- Skowron-Grabowska, B.* (2013). *Procesy innowacyjno-konkurencyjne w strategiach przedsiębiorstw*. *Przegląd Organizacji*, 6/2013: 14.
- Stabryła, A.* (2015). *Praktyka projektowania systemów organizacyjnych przedsiębiorstw*. *Encyklopedia Zarządzania*, Kraków // Mfiles.pl.
- Stabryła, A., Malkus, T.* (2012). *Strategie rozwoju organizacji*. *Encyklopedia Zarządzania*, Kraków // Mfiles.pl.
- Starostka-Patyk, M.* (2013). *General Aspects of Reverse Logistics*. In: *Supply Chain Management. Fundamental and Support Elements: Monograph* (pp. 182–198). Ed. by V. Popa, M. Starostka-Patyk. Częstochowa: Sekcja Wydaw. WZ P Częst.
- Weber, R.A.* (1996). *Zasady zarządzania organizacjami*. Warszawa: PWE, 1996. 470 p.
- Zadura-Lichota, P.* (ed.) (2013). *Wprowadzenie. Dyfuzja innowacji i kulturowe kody innowacyjności a "sprawa polska"*. *Swit innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*. Warszawa: Wyd. PARP.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2015.